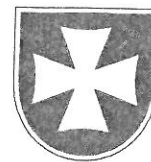




CANALINE & KITEB



TIEDONANTO

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkonkymmenen-
nestä teologisesta oppikeskustelusta.

Elokuun 27. - syyskuun 5. päivinä 1995 pidettiin Kristuksen taivaaseenastumisen (Florovin) naisluostarissa Kiovassa kymmenes jumaluusopillinen neuvottelukokous Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntien kesken.

Ensimmäinen teologinen neuvottelukokous oli v. 1970 Turun Sinapissa, toinen v. 1971 Zagorskissa, kolmas v. 1974 Järvenpäässä, neljäs v. 1977 Kiovassa, viides v. 1980 Turussa, kuudes v. 1983 Leningradissa, seitsemäs v. 1986 Mikkelissä, kahdeksas v. 1989 Pyhtitsassa Uспенien ortodoksisessa naisluostarissa ja Leningradissa ja yhdeksäs v. 1992 Järvenpäässä.

* * *

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Turun ja Suomen arkkipiispa, Pietarin hengellisen akatemian kunniajäsen John **VIKSTRÖM** (valtuuskunnan johtaja); Mikkelin hiippakunnan piispa, dosentti Voitto **HUOTARI**; Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirkkohistorian professori Juha **SEPPO**; Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan ekumeniikan professori Eeva **MARTI-KAINEN**; Kirkon ulkoasiain osaston teologisten asiain sihteeri, dosentti Juhani **FORSBERG**; Suomen Akatemian vanhempi tutkija, dosentti Antti **LAATO** ja Kirkon Ulkomaanavun avustustoiminnan sihteeri, valtiotieteiden kandidaatti Helena **MANNINEN-VISURI**.

Куб

70.

Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Hänen Autuutensa Kiovan ja koko Ukrainan metropoliitta **VLADIMIR** (valtuuskunnan johtaja); Korkeasti Pyhitetty Vinnitsan ja Mogilev-Podolskin arkkipiispa **MAKARIOS**; Korkeasti Siunattu Belgorodin ja Staro-Oskolin piispa **JOHANNES**, Kurskin hengellisen seminaarin rehtori; rovasti Boris **PIVOVAROV**, Novosibirskin hiippakunnan pappi; Moskovan hengellisen akatemian professori A. I. **OSIPOV**; Moskovan hengellisen akatemian professori K. E. **SKURAT**; Moskovan patriarkaatin ulkoasiain osaston puheenjohtajan apulainen, suhteita protestanttisiin kirkkoihin hoitavan yksikön päällikkö V. A. **TSHUKALOV** sekä J. S. **SPERANSKAJA**, Moskovan patriarkaatin ulkoasiain osaston kirkon suhteita protestanttisiin kirkkoihin hoitavan yksikön tutkija.

Venäjän ortodoksisen kirkon kutsumina tarkkailijoina kokoukseen osallistuivat Inkerin evankelis-luterilaisen kirkon edustajana pastori Sergei **PREIMAN** ja Venäjän evankelis-luterilaisen kirkon edustajana Kiovan saksalaisen evankelis-luterilaisen seurakunnan kirkkoherra Achim **REIS**.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunnan neuvonantajina olivat Kirkon ulkoasiain osaston johtaja, kirkkoneuvos Risto **CANTELL**, Haminan rovastikunnan lääninrovasti Kosti **LAITINEN** ja arkkipiispan sihteeri, pastori Heikki **JÄÄSKELÄINEN**.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sihteeristössä työskentelivät teol.yo Timo *Frilander* ja Kirkon ulkoasiain osaston kirjeenvaihtaja-sihteeri Minna *Väliaho*.

Venäjän ortodoksisen kirkon sihteeristössä työskenteli rovasti Viktor *Lytik* Moskovan patriarkaatin Pokrovan seurakunnasta Helsingistä. Kiovan metropoliitan hiippakunnan sihteeristössä toimivat rovasti Vasilij *Zaev*, rovasti Anatolij *Zatovskij* sekä rovasti Nikolai *Kobez*.

Tulkkeina neuvotteluissa toimivat Helena *Pavinskij* ja Tarja *Leppäaho*. Pastori Jaakko *Kuusela* toimi kääntäjänä.

* * *

MS

J. V.

Kymmenensien teologisten neuvottelujen avajaiset pidettiin tiistaina 29.8. Kristuksen taivaaseenastumisen (Florovin) naisluostarin tiloissa. Metropoliitta Vladimir avatessaan neuvottelut piti puheen, jossa hän sanoi osallistuneensa moniin kirkkojen välisiin neuvotteluihin, mutta erityisen vaikutuksen häneen on tehnyt se huolellisuus, jolla Suomen evankelis-luterilaisen kirkon edustajat ovat paneutuneet näihin neuvotteluihin. Hän toi esiin sen, että meidän neuvotteluissamme on saavutettu paljon hyödyllistä kirkkojemme ja kansojemme välisten suhteiden kannalta. Metropoliitta Vladimir toivoi myös nyt alkavien 10. neuvottelujen palvelevan kirkkojemme ja kansojemme välistä yhteistyötä ja yhteisymmärrystä.

Vastauspuheessaan arkkipiispa Vikström sanoi: "Te Venäjän kirkossa olette omaksuneet kauniin tavan kutsua näitä neuvotteluja niiden ensimmäisen pitopaikan, arkkihiippakunnassani sijaitsevan Sinapin kirkollisen keskuksen mukaan. Nyt on siis vuorossa kymmenes Sinapin nimeä kantava keskustelu. Kutsumalla käymiämme teologisia keskusteluja tällä tavalla, Te arvoisat isäntämme, kiinnitätte huomiotamme siihen, että Kristuksen kirkko on alusta alkaen merkinnyt jatkuvuutta ja yhteyttä siihen, mitä olemme edeltäjiltämme saaneet. Tänään me tunnemme erityistä kiitollisuutta niistä edeltäjiämme kohtaan, jotka jo 1960-luvulla lausuivat neuvottelujemme syntysanat. Muistamme teidän silloista patriarkkaanne Aleksij I ja meidän arkkipiispaamme Martti Simojokea."

Metropoliitta Vladimir luki neuvottelujen osanottajille Hänen Pyhyytensä Moskovan ja koko Venäjän Patriarkka Aleksij II:n tervehdyksen sekä Moskovan Patriarkaatin ulkomaanasiainosaston puheenjohtaja, Smolenskin ja Kaliningradin metropoliitta Kirillin sähkeen.

Neuvottelujen osanottajat lähettivät tervehdyssähkeet Hänen Pyhyydelleen Moskovan ja koko Venäjän Patriarkalle Aleksij II:lle sekä Moskovan Patriarkaatin ulkomaanasiainosaston puheenjohtajalle, Smolenskin ja Kaliningradin metropoliitalle Kirillille ja arkkipiispa Mihailille näiden neuvottelujemme monivuotiselle osanottajalle.

Neuvotteluihin osallistuneet tarkkailijat esittivät kokouksen avajaisissa sen osanottajille tervehdyksensä. Samoin Ukrainan kansallisuuksien, siirtolaisuuden ja uskontoasiain ministeriön tervehdyksen esitti D.F. Malij.

LUB

7.6.

* * *

Neuvottelujen aikana valtuuskunnat toimittivat vuorotellen aamu- ja iltarukoukset luterilaisen ja ortodoksisen perinteen mukaan. Sunnuntaina 27.8. Jumalanäidin kuolonuneen nukkumisen juhlan aattona valtuuskunnat osallistuivat vigiliaan Kristuksen taivaaseenastumisen (Florovin) luostarin kirkossa. Maanantaina 28.8. valtuuskunnat rukoilivat liturgiassa, jota metropoliitta Vladimir johti Jumalanäidin kuolonuneen nukkumisen (Uspenie) ja Kiovan luolaluostarin temppelijuhlan päivänä Lavran Uspenien kirkon raunioilla. Tiistaina 29.8. osanottajat vierailivat Pokrovan naisluostarissa ja rukoilivat Jumalanäidin hautapalveluksessa. Keskiviikkona 30.8. piispa Huotari toimitti luterilaisen ehtoollisjumalanpalveluksen. Torstaina 31.8. Pyhien marttyyrien Floruksen ja Lauruksen muistopäivänä (luostarin temppelijuhlapäivä) valtuuskunnat rukoilivat Kristuksen taivaaseenastumisen (Florovin) luostarissa juhlaliturgiassa, jonka toimitti metropoliitta Vladimir yhdessä muiden neuvotteluihin osallistuneiden ortodoksisten piispojen kanssa. Perjantaina 1.9. valtuuskunnat osallistuivat Kiovan hengellisen seminaarin ja akatemian lukuvuoden alkaessa rukouspalvelukseen, jonka toimitti metropoliitta Vladimir. Metropoliitta Vladimir ja arkkipiispa Vikström esittivät hengellisten koulujen opiskelijoille tervehdyksensä. Sunnuntaina 3.9. valtuuskunnat olivat läsnä Kiovan saksalaisen evankelis-luterilaisen seurakunnan jumalanpalveluksessa, jonka toimitti seurakunnan kirkkoherra Achim Reis. Arkkipiispa Vikström esitti seurakunnalle Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tervehdyksen. Arkkipiispa Makarios tervehti seurakuntaa Hänen Autuutensa Kiovan ja koko Ukrainan metropoliitta Vladimirin puolesta.

* * *

Valtuuskuntien puheenjohtajat vierailivat perjantaina 1.9. Suomen Ukrainan suurlähettilään Erik Ulfstedtin luona.

Kiovassa olonsa aikana neuvottelun osanottajat tutustuivat Ukrainan pääkaupungin muistomerkkeihin. Sunnuntaina 3.9. oli ohjelmassa käynti Suomen ja Ukrainan ystävyyspuistossa. Siellä tutustuttiin Kristuksen Jerusalemiin ratsastamisen tsasounaan, joka on omistettu Tshernobylin uhrien muistolle sekä kastekappeliin ja rakenteilla olevaan Arkkienkeli Mikaelin kirkkoon.

KCB

J.V.

* * *

Neuvottelukokouksen ohjelmaan sisältyi kaksi teemaa: 1) **Kirkon lähetystehtävä** ja 2) **Kirkon rauhantyö ja nationalismi**. Ensimmäisestä teemasta pitivät esitelmän rovasti Boris Pivovarov otsikolla "**Lyhyt katsaus Venäjän ortodoksisen kirkon lähetystyön historiaan**" ja dosentti Juhani Forsberg aiheesta "**Kirkon lähetystehtävä tänään**" sekä piispa Johannes aiheesta "**Kirkon lähetystyö ortodoksisuuden kannalta; eklesiologiset ja kanoniset perusteet**". Kommenttipuheenvuorot käyttivät professori A.I. Osipov sekä professori Eeva Martikainen ja dosentti Antti Laato. Toisesta teemasta esitelmöivät professori Juha Seppo otsikolla "**Nationalismi kirkon historiallisena ongelmana**" ja arkkipiispa Makarios aiheesta "**Kirkon tehtävä sovittelijana ja kansallisuuskysymys**". Kommenttipuheenvuorot käyttivät professori K. E. Skurat ja piispa Voitto Huotari. Osanottajille jaettiin myös teollis. *Simo Kivirannan* esitelmä "**Jumalan kansa ja kansat**".

Neuvottelujen tulokset sisältyvät tähän tiedonantoon liitettyyn kahteen tiivistelmään, joissa käsitellään mainittuja aiheita.

* * *

Neuvottelujen asiakirjat allekirjoitettiin maanantaina 4.9. juhlallisessa allekirjoitustilaisuudessa, jossa metropoliitta Vladimir ja arkkipiispa John Vikström puhuivat.

* * *

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon kymmenennet teologiset neuvottelut Kiovassa ajoittuivat Jumalanäidin kuolonuneen nukkumisen juhlaan. Osallistuminen ortodoksisen kirkon rikkaaseen jumalanpalveluselämään loi hyvät edellytykset teologiselle työlle.

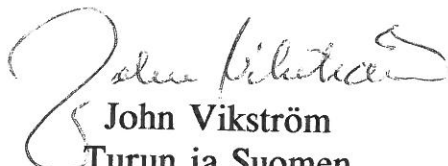
Neuvottelujen osanottajat totesivat Ukrainassa tapahtuneet suuret muutokset. Keskusteluissa kiinnitettiin huomiota Ukrainan kirkkojen tilanteeseen. Neuvottelujen osanottajat valittivat ortodoksien keskuudessa vallitsevaa kirkollista hajaannusta ja ilmaisivat yhdessä toivovansa, että tämä ongelma saisi pian ratkaisunsa.

MKB

P. V.

Päättyessään työnsä Kiovan neuvottelujen valtuuskunnat kiittivät Jumalaa ja lausuiivat yksimielisen käsityksensä, että jumaluusopillisia neuvotteluja tulee jatkaa.

Kiovassa 4. syyskuuta 1995


John Vikström
Turun ja Suomen
Arkkipiispa


Vladimir
Kiovan ja koko Ukrainan
Metropoliitta



Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja
Venäjän ortodoksisen kirkon kymmenes
teologinen neuvottelukokous

Liite 1 Tiedonantoon

TIIVISTELMÄ
aiheesta

Kirkon lähetystehtävä

1. Lähetys kuuluu kirkon olemukseen. Lähetyksellä on trinitaarinen perusta ja erityinen ylösnousseen Kristuksen antama käsky ja lupaus (Mt 28:18-20). Poika on saanut kaiken vallan Isältä ("Minulle on annettu kaikki valta", Mt 28:18) ja Poika on luvannut olla Pyhän Hengen kautta kirkkonsa kanssa ("Minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti", Mt 28:20). Oleellista lähetystyössä on apostolisen uskon opettaminen sekä kaste Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.
2. Lähetystyön lähteenä ja motiivina on kolmiyhteisen Jumalan rakkaus. Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen välillä vallitsee rakkaus. Kolmiyhteinen Jumala rakasti maailmaa luodessaan sen, lunastaessaan sen ja hän rakastaa sitä jatkuvasti pyhittäessään sen. Rakkaudessaan Isä lähetti Poikansa maailmaan pelastamaan sen: "Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän" (Joh 3:16).
3. Lähetyksellä on eskatologinen perspektiivi. Sen päämääränä on maailman, ihmiskunnan ja koko luomakunnan pelastuminen. Kolmiyhteinen Jumala palauttaa yhteytensä sen, mikä alunperin on kuulunut hänelle (1Kor 15:24-28, Room 11:36). Lähetystehtävän toteuttamiseen Jumala on valtuuttanut kirkkonsa, joka Nikea-Konstantinopolin uskontunnustuksen mukaisesti on "yksi, pyhä, katolinen ja apostolinen". Vain tällainen kirkko toteuttaa Kristuksen opetuksen mukaisen lähetuksen.

4. Kirkon lähetystehtävän olennaisina elementteinä ovat kaste ja eukaristia, joissa uskovat yhdistyvät Kristukseen: "Meidät kaikki ... on kastettu yhdeksi ruumiiksi. Yksi ja sama Henki on yhdistänyt meidät." (1Kor 12:13). "... yksi ruumis ... yksi kaste" (Ef 4:4-5). "Leipä on yksi, ja niin mekin olemme yksi ruumis, vaikka meitä on monta, sillä tulemme kaikki osallisiksi tuosta yhdestä leivästä" (1Kor 10:17). Eukaristiaan sisältyy myös lähetysten eskatologinen ulottuvuus: "Niin usein kuin te syötte tätä leipää ja juotte tästä maljasta, te siis julistatte Herran kuolemaa, siihen asti kun hän tulee" (1Kor 11:26).
5. Kirkko on Jumalan kansa, joka sen perusteella, että se on "valittu suku, kuninkaallinen papisto, pyhä heimo, Jumalan oma kansa" (1Piet 2:9), on kutsuttu julistamaan evankeliumia.
6. Lähetystehtävää suorittaessaan kristityt itse ovat julistamansa sanan alla. "... jottei itseäni lopulta hylättäisi, minua, joka olen kutsunut muita kilpailuun" (1Kor 9:27).
7. Apostolinen usko on julistettava ja tulkittava kussakin tilanteessa niin, että kuuliija ymmärtää sen sisällön ja tajuaa sen merkityksen itselleen. Tätä kontekstuaalisuutta ei toteuteta kuitenkaan vain intellektuaalisin ponnisteluin, vaan se on myös yhdessä elämistä paikallisissa kulttuureissa apostolisen uskon mukaan (1 Kor 9:20-23). Lähetystyön historia tuntee esimerkkejä, joissa kristillisen uskon varjolla on tarpeettomasti tuhottu paikallisia kulttuureja ja tuotu lähetystyöntekijöiden oma kulttuuri niiden sijalle. Kontekstuaalisuus ei kuitenkaan saa vääristyä synkretismiksi, jolloin apostolinen usko vääristyy.
8. Lähetystehtävään sisältyy evankeliumin julistus ja rakkaudenpalvelu, joita ei voi erottaa toisistaan. Diakonia on yksi lähetystyön välttämätön ulottuvuus. Diakonia kohdistuu kaikkiin köyhiin ja niihin, jotka kärsivät epäoikeudenmukaisuudesta ja pahuudesta. Nämä saattavat tulla ilmi myös yhteiskunnallisissa rakenteissa. Kirkko ei voi suhtautua välinpitämättömästi tähän pahaan, vaan se on kutsuttu julistuksensa ja opetuksensa edistämään oikeudenmukaisuuden toteuttamista. Samalla on vältettävä kristillisen uskon politisoituminen. Diakonian ja sosiaalietiikan teologiseen perustaan sisältyy vaikeita ongelmia, joita kirkkojemme välisissä neuvotteluissa on jatkossa käsiteltävä perusteellisemmin.

9. Kirkoilla on monia ekumeenisia yhteistyömahdollisuuksia maailmaanlaajaa palvelutehtävää toteuttaessaan. Todistaessaan maailmalle evankeliumista ja palvellessaan yhdessä pyyteettömästi lähimmäisiään kristityt antavat lähetystyölleen todellisen ekumeenisen luonteen. "Näin loistakoon teidänkin valonne ihmisille, jotta he näkisivät teidän hyvät tekonne ja ylistäisivät Isääne, joka on taivaissa" (Mt. 5:16). Ne lähetysjärjestöt, jotka käyttävät ihmisten hädänalaista tilannetta hyväkseen käännättääkseen heitä omaan uskoonsa, toimivat ekumeenisen diakoniaperiaatteen vastaisesti.
10. Uskonnonvapaus yhteiskunnallisena periaatteena saa ehdottoman tukemme taatessaan yksilöiden ja yhteisöjen oikeuden uskonnon harjoittamiseen. Uskonnonvapaus luo perusedellytyksiä ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisten perusoikeuksien toteutumiselle eikä sitä saa käyttää näiden loukkaamiseen. Uskonnonvapauden periaatteesta ei löydy mitään tukea harjoittaa proselytismia eli pyrkimyksiä käännättää jo kastettuja kristittyjä toisesta kirkkokunnasta toiseen. Uskonnonvapauden periaate ei sellaisenaan johda todelliseen kristilliseen vapauteen, vaikka se luokin kirkolle ulkoisia puitteita toimia. Kristillinen vapaus on Jumalan lahja. "Jos te pysytte uskollisina minun sanalleni, te olette todella opetuslapsiani. Te opitte tuntemaan totuuden, ja totuus tekee teistä vapaita" (Joh 8:31-32). "Vapauteen Kristus meidät vapautti" (Gal 5:1). Kirkon lähetystehtävä ja dialogi ei-kristillisten uskontojen ja ideologioiden kanssa eivät sulje toisiaan pois, vaan ne liittyvät toisiinsa. Kristinuskon ainutlaatuisuus ei merkitse luopumista suvaitsevaisuudesta, joka on rauhan välttämätön edellytys (1Tim 2:1-4).
11. Proselytismin harjoittaminen on ekumenian vastaista. Se tuhoaa kristillisen rakkauden ja on näin ollen lähetystehtävän kanssa ristiriidassa. Kirkkojen, jotka pyrkivät keskenään yhteyteen ja yhteisymmärrykseen, tulee pyrkiä tukemaan toisiaan lähetystehtävän toteuttamisessa.

MB

J.V.



Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja
Venäjän ortodoksisen kirkon kymmenes
teologinen neuvottelukokous

Liite 2 Tiedonantoon

TIIVISTELMÄ aiheesta

Kirkon rauhantyö ja nationalismi

1. Kaikkivaltias Jumala on luonut ihmisen kuvakseen. Koska jokaisessa ihmisessä on Jumalan kuva, kaikilla kansoilla on yhtäläinen arvo ja elämisen oikeus. Kansojen erilaisuus todistaa Jumalan rikkaudesta, hyvyydestä ja viisaudesta luodussa maailmassa. Siksi kaikkien kansojen tulee kunnioittaa toisiaan ja pyrkiä keskinäiseen ymmärtämiseen ja yhteistyöhön.
 2. Jeesuksessa Kristuksessa on "yhden tekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa" (Gal.3:28). Jeesuksessa Kristuksessa ovat siis kadonneet "kreikkalaisen" ja "juutalaisen", "barbaarin" ja "skyyttalaisen" erot (Kol.3:11). Kaikki tulevat yhdeksi Kristuksessa ja Hänen kirkossaan. Kirkon jäsenyys ei kumoa kansallisuuksien olemassaoloa, mutta kaikki kansat ovat samanarvoiset Kristuksen edessä. Julistaessaan Kristusta kirkko kutsuu kansoja kunnioittamaan toisiaan.
 3. Kirkko on alusta asti ymmärtänyt itsensä Jumalan kansaksi, joka koostuu monista kansoista. Jumalan kansaan kutsutaan kaikki kansat Kristuksessa.
- Kristinusko on ylittänyt ja ylittää etniset, kulttuuriset ja poliittis-yhteiskunnalliset rajat. Sen tähden siitä ei voi saada minkäänlaista tukea vihalle eikä kansalliskiihkolle.
4. Apostoli Paavalin opetuksen mukaan Jumalan laki on kirjoitettu kaikkien ihmisten sydämiin (Room 2: 14-15). Sen perusteella kaikilla ihmisillä on käsitys

sub

76

hyvästä ja pahasta. Lankeemuksen seurauksena kansojen kyky ymmärtää toisiaan on vääristynyt.

5. Maailmaamme repivät kansojen väliset ja kansojen sisäiset ristiriidat ja erimielisyydet aiheuttaen kärsimystä ja tuhoa. Niiden perussyynä on synti. Kirkko ei ainoastaan pyri poistamaan ristiriitojen tuhoisia seurauksia, vaan ennen kaikkea taistelee niiden perussyötä, syntiä vastaan. Kristuksen kirkko on sovituksen ja rauhan yhteisö maailmassa.

6. Jeesuksen Kristuksen universaalinen kirkko on uskovien yhteisö, jonka jäsenet koostuvat kaikista kansoista. Koska kirkko on Kristuksen ruumis, siinä ei ole sijaa kansallisille ristiriidoille. Kaikki kirkon jäsenet ovat yhtä Kristuksessa ja Hänen kirkossaan riippumatta rodullisista, kansallisista ja kielellisistä eroista. Synnin seurauksena kristityt ovat kuitenkin jakautuneet historiassa. Kristittyjen tavoitteena on Kristuksen kirkon ykseys. Vaikka kansalliset eroavuudet säilyvät, kirkon ykseys merkitsee yksimielisyyttä uskossa ja rakkaudessa.

7. Kristillinen kirkko on pitkän historiansa aikana luonut edellytyksiä kansojen itsenäiselle elämälle ja niiden omaleimaisen kulttuurin kehittämiseksi. Kirkko on ollut ja on suuri kansojen kasvattaja. Se kunnioittaa niiden kansallisia perinteitä ja kulttuureja, vaikka kirkon historiassa tällaista kunnioituksen periaatetta ei valitettavasti aina ole noudatettu.

8. Kirkko kutsuu kaikkia kansoja Jumalan tahdon mukaisen oikeuden ja rakkauden toteuttamiseen. Siihen kuuluu luopumista itsekkäistä eduista ja valmius toimia toisia kansoja kohtaan samoin kuin omaa kansaa tai kansanryhmää kohtaan haluaa toimittavan (Mt 7: 12). Sota- ja muina kriisiaikoina kirkko on kutsuttu erityiseen valpauteen, ettei kukaan käyttäisi kirkkoa itsekkäiden nationalististen pyrkimysten välikappaleena.

9. Kristuksessa tapahtunut ihmiskunnan sovittaminen luo edellytykset sille sovinnolle, jota maailmassa tarvitaan. Kristuksen sovituksesta päästään osalliseksi Hänen ruumiinsa eli kirkkonsa elämässä. Kirkko on sovinnon palveluksessa maailmassa sen jäsenten toteuttaessa kristillistä elämää sekä rukoilemalla rauhan puolesta ja viettämällä ehtoollisen sakramenttia, johon sisältyy myös lahja ja kutsu sovintoon kaikkien ihmisten kanssa.

KUB

J. B.